

GFR05146615
ESS

Generální finanční ředitelství
Lazarská 15/7, 117 22 Praha 1

Sekce metodiky a výkonu daní

INTERNÍ SDĚLENÍ

Č. j.: 51236/15/7100-50133-806918

Vyřizuje: JUDr. Marta Balnerová Uzlová, Oddělení daňové exekuce a insolvenčního řízení II
Tel: (+ 420) 296 851 857
E-mail: Marta.Balnerova_Uzlova@fs.mfcr.cz

Všem finančním úřadům
Odvolacímu finančnímu ředitelství

Zasláno pouze elektronicky

Informace ke změnám ve vymáhání daní, které vyplývají ze změny občanského soudního řádu od 1.7.2014

Dne 16. června 2015 byl publikován zákon č. 139/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (občanský soudní řád), zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). V části první tohoto zákona je obsažena změna občanského soudního řádu.

Cílem této metodické pomůcky je seznámení s hlavními změnami vyplývajícími z této novely občanského soudního řádu, které se odrazí ve vymáhání daní.

Rozšíření vyhledávací činnosti v případě exekuce majetku patřícího do společného jmění manželů (dále jen „SJM“)

Ustanovení § 262a odst. 1 „Před nařízením výkonu rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů zjistí soud, zda je v Seznamu listin o manželském majetkovém režimu vedeném podle notářského řádu evidována smlouva o manželském majetkovém režimu nebo rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů, jeho obnovení nebo zúžení jeho stávajícího rozsahu, anebo dohoda nebo rozhodnutí soudu o změně smlouveného režimu nebo režimu založeného rozhodnutím soudu.“

Ustanovení § 262a odst. 2 „Soud při nařízením výkonu rozhodnutí vychází z obsahu listiny podle odstavce 1, jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého po jejím zápisu do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu nebo jde-li o vydobytí dluhu ze závazku vzniklého před jejím zápisem do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu a vyslovil-li s tím souhlas oprávněný. Nelze-li zjistit z titulu pro výkon rozhodnutí nebo z listiny podle odstavce

1, že závazek vznikl po zápisu listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, má se za to, že závazek vznikl před zápisem listiny do Seznamu listin o manželském majetkovém režimu.“

Ustanovení § 262a odst. 3 „V ostatních případech lze výkon rozhodnutí nařídit i na majetek, který netvoří součást společného jmění manželů jen proto, že byl zákonný režim společného jmění manželů změněn.“

Notářská komora České republiky vede od 1. ledna 2014 Seznam listin o manželském majetkovém režimu (dále jen „Seznam listin“), v němž jsou evidovány smlouvy a rozhodnutí soudu upravující manželský majetkový režim. Jde o veřejný seznam ve smyslu ustanovení § 721 občanského zákoníku a evidování listiny o manželském majetkovém režimu má za následek, že manželé se jich mohou dovolat vůči třetím osobám, i když tyto s jejich obsahem nebyly seznámeny.

Dle ustanovení § 177 odst. 2 daňového řádu „Pravomoci správce daně, jakožto exekučního orgánu, upravuje výlučně tento zákon. Tam, kde vystupuje správce daně coby oprávněný z exekučního titulu, použijí se obdobně ustanovení občanského soudního řádu upravující postavení oprávněného.“ Bez ohledu na to, že toto ustanovení upravuje pravomoc soudu jako exekučního orgánu, bude správce daně v rámci své vyhledávací činnosti a v souladu se zásadou zdrženlivosti a přiměřenosti obsaženou v ustanovení § 5 odst. 3 daňového řádu před zahájením daňové exekuce na majetek ve společném jmění manželů zjišťovat, zda je v Seznamu listin vedeném podle notářského řádu evidována některá z následujících listin:

- smlouva o manželském majetkovém režimu
- rozhodnutí soudu o zrušení společného jmění manželů
- rozhodnutí soudu o obnovení společného jmění manželů
- rozhodnutí soudu o zúžení stávajícího rozsahu společného jmění manželů
- dohoda o změně smlouveného režimu
- dohoda o změně režimu založeného rozhodnutím soudu
- rozhodnutí soudu o změně smlouveného režimu

Před zahájením daňové exekuce bude správce daně k obsahu těchto listin ve smyslu ustanovení § 262a odst. 2 přihlížet, tj. bude se před nařízením daňové exekuce zabývat tím, kdy vznikl daňový dluh, zda před zápisem nebo po zápisu listiny upravující manželský majetkový režim. V případě, že k zápisu došlo před vznikem daňového dluhu, správce daně zahájí daňovou exekuci na majetek v rozsahu odpovídajícím společnému jmění manželů upravenému příslušnou smlouvou nebo rozhodnutím soudu o manželském majetkovém režimu. Správce daně se tedy bude zabývat již při zahájení daňové exekuce tím, zda nepostihuje majetek, který by byl následně na základě návrhu na vyloučení věci podaného dle ustanovení § 179 daňového řádu z daňové exekuce vyloučen.

V souvislosti s požadavkem lustrace Seznamu listin bylo zahájeno jednání mezi Ministerstvem financí ČR a Notářskou komorou ČR o spuštění provozu webové služby, prostřednictvím které budou moci vybrané subjekty (mezi nimi i správce daně) přistupovat bezplatně k údajům vedeným jak v rejstříku Seznamu listin, tak k samotným listinám vedeným ve sbírce listin Seznamu listin podle ustanovení § 35j odst. 3 a 4 zákona č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů.¹

¹ Doporučený postup **před spuštěním provozu webové služby** umožňující nahlížení do Seznamu listin pro daňovou exekuci prodejem nemovitých věcí:

Vzhledem k tomu, že úprava majetkového režimu manželů k nemovitým věcem je v převážné většině případů promítnuta do zápisu v katastru nemovitostí, doporučujeme nahlížet do Seznamu pouze v případě, kdy zápis této listiny namítá dlužník nebo jeho manžel.

Doporučený postup **před spuštěním provozu webové služby** umožňující nahlížení do Seznamu listin pro daňovou exekuci prodejem movitých věcí:

Daňová exekuce postihující majetek manžela, manželky

Ustanovení **§ 262a odst. 4** „Jde-li o vydobytí dluhu, který patří do společného jmění manželů, nebo dluhu povinného, pro který lze nařídit výkon rozhodnutí na majetek ve společném jmění manželů, lze vést výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného u peněžního ústavu.“

Ustanovení **§ 304b odst. 4** „Je-li výkon rozhodnutí veden podle § 262a odst. 4, nevztahují se zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 na částku ve výši poloviny prostředků, které byly na účtu v okamžiku, v němž bylo peněžnímu ústavu doručeno usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, převyšuje-li částku podle odstavce 1. Peněžní prostředky podle předchozí věty vyplatí peněžní ústav manželovi povinného na jeho žádost. O tom musí být manžel povinného při nařízení výkonu rozhodnutí poučen.“

Ustanovení **§ 309 odst. 3** „Byl-li výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z téhož účtu manžela povinného nařízen k vydobytí více pohledávek povinného, neuplatní se zákazy uvedené v § 304 odst. 1 a 3 do výše uvedené v § 304b odst. 4 k okamžiku doručení prvního usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí peněžnímu ústavu.“

Dle předchozí právní úpravy byl správce daně k vymození daňových dluhů odpovídajících daňovým povinnostem, které podle ustanovení § 3 daňového řádu vznikly do 31. 12. 2013, tedy těch, které jsou součástí SJM² oprávněn nařídit exekuci postihující mzdu nebo jiný příjem manžela dlužníka, pohledávku manžela dlužníka z účtu u peněžního ústavu, jinou peněžitou pohledávku nebo jiné majetkové právo manžela dlužníka.

Současná právní úprava se na základě ustanovení § 177 daňového řádu uplatní i v daňové exekuci, neboť se nejedná o úpravu pravomocí exekučního orgánu. Správce daně je tedy oprávněn k vymození dluhů, které jsou součástí SJM nebo dluhů, pro které lze nařídit exekuci na majetek v SJM³, vést daňovou exekuci postižením pohledávky z účtu manžela dlužníka u peněžního ústavu, a to v omezeném rozsahu, jak vyplývá z ustanovení § 304b odst. 4 a § 309 odst. 3 občanského soudního řádu. Část peněžních prostředků, které nepodléhají daňové exekuci, vyplatí peněžní ústav manželovi dlužníka na jeho žádost. Dle poslední věty ustanovení § 304b odst. 4 musí být manžel dlužníka při nařízení exekuce o této skutečnosti poučen. Správce daně je tedy povinen doplnit exekuční příkaz postihující pohledávku z účtu manžela dlužníka o toto poučení (vzor exekučního příkazu na příkázání pohledávky z účtu manžela dlužníka je přílohou č. 1 tohoto sdělení).

Úprava postižení majetku ve společném jmění manželů obsažená v občanském zákoníku

Bez náhrady byla vypuštěna z ustanovení **§ 262a** občanského soudního řádu úprava, která stanoví, že výkon rozhodnutí na majetek patřící do společného jmění manželů lze nařídit také tehdy, jde-li o vydobytí dluhu, který vznikl za trvání manželství nebo před uzavřením manželství jen jednomu z manželů. Tuto otázku nyní řeší občanský zákoník.

Ustanovení **§ 731 občanského zákoníku** „Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů za trvání společného jmění, může se věřitel při výkonu rozhodnutí uspokojit i z toho, co je ve

Nahlížení do Seznamu listin doporučujeme pouze v případě, kdy v souvislosti se soupisem movitých věcí namítá dlužník nebo jeho manžel zápis této listiny.

Obdobný postup doporučujeme i v rámci dalších způsobů daňové exekuce, kterými byl postižen majetek v SJM.

² viz. Informace ke změnám v zajištění a vymáhání daní souvisejícím s legislativními změnami účinnými od 1. 1. 2014 č. j. 39786/13/7001-51300-602525

³ Jedná se o dluhy jednoho z manželů, které vznikly za trvání SJM (§ 731 občanského zákoníku).

společném jmění.“

Ustanovení **§ 732 občanského zákoníku** „Vznikl-li dluh jen jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, který nesouhlas projevil vůči věřiteli bez zbytečného odkladu poté, co se o dluhu dozvěděl, může být společné jmění postiženo jen do výše, již by představoval podíl dlužníka, kdyby bylo společné jmění zrušeno a vypořádáno podle § 742. To platí i v případě povinnosti manžela plnit výživné nebo jde-li o dluh z protiprávního činu jen jednoho z manželů nebo v případě, že dluh jen jednoho z manželů vznikl ještě před uzavřením manželství.“

Dle ustanovení § 731 lze postihnout majetek patřící do společného jmění manželů pro dluhy, které vznikly jen jednomu z manželů za trvání společného jmění. Z dikce tohoto ustanovení nevyplývá žádné omezení, co do charakteru dluhů (jak je tomu např. v ustanovení § 710 občanského zákoníku), mělo by se tedy vztahovat i na dluhy daňové. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se jedná o návrat k výslovné úpravě, i když jak právní teorie, tak praxe zastávaly postoj, jako by toto ustanovení bylo součástí platného právního řádu, i když bylo při novelizaci občanského zákoníku v roce 1998 opomenuto. Rovněž správce daně bez dalšího pro daňové dluhy jednoho z manželů i bez této úpravy postihoval majetek ve společném jmění manželů.

Ustanovení § 732 pak představuje výjimku z pravidla obsaženého v § 731. Otázkou zůstává, kterých dluhů se tato výjimka týká. První věta ustanovení se vztahuje na dluhy jednoho z manželů, které vznikly proti vůli druhého manžela, tedy dluhy, které vznikly z právního jednání jednoho z manželů proti vůli druhého manžela, resp. dluhy soukromoprávní. Druhá věta se vztahuje na dluhy, které nevznikly z právního jednání, resp. vznikají nezávisle jak na vůli dlužníka, tak jeho manžela, a tyto dle jazykového výkladu taxativně vymezuje (v případě demonstrativního výčtu by zákonodárce nejspíše použil některá ze slov jako „zejména“, „například“, „a podobně“). Daňové dluhy v tomto taxativním výčtu vyjmenovány nejsou, omezení ustanovení § 731 obsažené v § 732 se tedy na daňovou exekuci nevztahuje. Návrhu manžela daňového dlužníka, který by v rámci daňové exekuce vůči správci daně jako věřiteli uplatňoval omezení vyplývající z § 732 občanského zákoníku, by správce daně nevyhověl.

Pro dluh vzniklý jednomu z manželů před uzavřením manželství (respektive vznikem SJM) podle současné právní úpravy majetek patřící do SJM již postihnout nelze.

Zastavení daňové exekuce na majetek nepodléhající daňové exekuci

Ustanovení **§ 262b odst. 1** „Je-li výkonem rozhodnutí postižen majetek ve společném jmění manželů nebo majetek manžela povinného ve větším rozsahu, než připouští zvláštní právní předpis, nebo nelze-li ho výkonem rozhodnutí postihnout, může se manžel povinného domáhat v této části zastavení výkonu rozhodnutí. O tom musí být soudem poučen.“

Ustanovení **§262b odst. 2** „Výkon rozhodnutí příkázáním pohledávky z účtu manžela povinného bude zastaven, nejsou-li na něm ani z části uloženy peněžní prostředky, které by jinak náležely do společného jmění manželů. Není-li prokázán opak, má se za to, že peněžní prostředky na účtu manžela povinného by náležely do společného jmění manželů.“

Ustanovení § 177 odst. 1 stanoví, že podle občanského soudního řádu se při daňové exekuci postupuje pouze v případě, nestanoví-li daňový řád jinak. S ohledem ke skutečnosti, že daňový řád obsahuje vlastní úpravu postupu, jakým se osoby, kterým svědčí právo k majetku nepřipouštějící provedení exekuce nebo osoby, kterým je exekučním příkazem ukládána povinnost ohledně takového majetku, mohou domáhat vyloučení majetku z daňové exekuce, postup upravený v ustanoveních § 262b odst. 1 a 2 se při daňové exekuci

nepoužije. Osoby, kterým svěřeno právo k majetku nepřipouštějící provedení exekuce nebo osoby, kterým je exekučním příkazem ukládána povinnost ohledně takového majetku, se mohou domáhat vyloučení majetku z daňové exekuce podle ustanovení § 179 daňového řádu. Ustanovení § 181 odst. 2 písm. b) daňového řádu pak upravuje jako jeden z důvodů zastavení řízení pravomocné rozhodnutí o tom, že byl postižen majetek, k němuž náleží právo nepřipouštějící exekuci, nebo věci nepodléhající exekuci.

V případě, že nastanou skutečnosti předpokládané v ustanovení § 262b odst. 1 nebo 2 občanského soudního řádu, správce daně o nich rozhodne procesním postupem v souladu s ustanoveními § 179 a § 181 odst. 2 písm. b) daňového řádu.

Přechodná ustanovení

„1. Není-li dále stanoveno jinak, použije se občanský soudní řád ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona i pro řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; právní účinky úkonů, které v řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.“

„4. Ustanovení § 304b odst. 4 a § 309 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, se použijí na usnesení o nařízení exekuce, která byla peněžnímu ústavu doručena ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.“

S účinností od 1. 7. 2015 se výše uvedené změny občanského soudního řádu uplatní i v probíhajících daňových exekučních řízeních s tím, že právní účinky úkonů, které v řízení nastaly před tímto datem, zůstanou zachovány. Právní účinky úkonů učiněných v daňové exekuci nařízené do 30. 6. 2015, která postihuje mzdu nebo jiný příjem manžela dlužníka, pohledávku manžela dlužníka z účtu u peněžního ústavu, jinou peněžitou pohledávku nebo jiné majetkové právo manžela dlužníka, zůstanou zachovány. Změny občanského soudního řádu, které se dle bodu 1 přechodného ustanovení uplatní i v probíhajících exekučních řízeních, nebudou mít na tato řízení prakticky žádný vliv. Účinnost novely není důvodem pro zastavení daňové exekuce.

Omezení rozsahu daňové exekuce, která postihuje pohledávky z účtu manžela dlužníka u peněžního ústavu, se vztahuje na řízení, ve kterém byl exekuční příkaz doručen peněžnímu ústavu ode dne 1. 7. 2015 (bod 4). Dle tohoto přechodného ustanovení je omezen rozsah daňové exekuce, která postihuje pohledávky z účtu manžela dlužníka u peněžního ústavu v řízeních, ve kterých byl exekuční příkaz doručen peněžnímu ústavu (poskytovateli platebních služeb) ode dne 1. 7. 2015, bez ohledu na to, kdy bylo exekuční řízení zahájeno.

Ing. Jiří Fojtík
ředitel sekce

Přílohy

Vzor exekučního příkazu na přikázání pohledávky z účtu manžela

Na vědomí

Ministerstvo financí ČR - Odbor 32 a 29
Generální ředitelství cel
GFŘ – Odbor právní a daňového procesu
GFŘ – Sekce informatiky